

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

JAHON BOZORIDA EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISH MUAMMOLARI

Do‘Stmurodov Baxtiyor Shokirovich

QDTU talabasi

baxtiyordusmurodov197@gmail.com

Telefon raqam (+998 90 638 58 81)

Annotatsiya:

Mazkur tezisdagi jahon bozorida mamlakatlarning eksport salohiyatini oshirishga to‘sqinlik qilayotgan asosiy muammolar tahlil qilingan. Raqobatbardoshlik, logistika, sertifikatlash, marketing va tashqi siyosiy omillar eksport hajmiga qanday ta‘sir ko‘rsatayotgani ko‘rib chiqilgan. Shu bilan birga, ayrim rivojlanayotgan davlatlar tajribasi asosida muammolarni bartaraf etish bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan. Tezisdagi O‘zbekiston misolida mavjud holat ham tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: eksport salohiyati, jahon bozori, raqobatbardoshlik, logistika, sertifikatlash, tashqi savdo, rivojlanayotgan mamlakatlar, O‘zbekiston.

Abstract:

This thesis analyzes the main problems that hinder the countries from increasing their export potential in the world market. It examines how competitiveness, logistics, certification, marketing and foreign policy factors affect export volumes. At the same time, proposals are developed to eliminate the problems based on the experience of some developing countries. The thesis also analyzes the current situation in the case of Uzbekistan.

Keywords: export potential, world market, competitiveness, logistics, certification, foreign trade, developing countries, Uzbekistan.

Абстрактный:

В диссертации анализируются основные проблемы, препятствующие странам наращивать свой экспортный потенциал на мировом рынке. В нем

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

рассматривается, как факторы конкурентоспособности, логистики, сертификации, маркетинга и внешней политики влияют на объемы экспорта. В то же время были разработаны предложения по решению проблем, основанные на опыте некоторых развивающихся стран. В диссертации также анализируется текущая ситуация в случае Узбекистана.

Ключевые слова: экспортный потенциал, мировой рынок, конкурентоспособность, логистика, сертификация, внешняя торговля, развивающиеся страны, Узбекистан.

KIRISH

Eksport – har qanday mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismidir. Jahon bozorida o‘z o‘rnini topish, tashqi savdo balansi va valuta tushumlarini oshirishda eksport salohiyatini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, bugungi globallashuv sharoitida mamlakatlar eksport salohiyatini oshirish yo‘lida bir qator muammolarga duch kelmoqda. Shunga qaramay, jahon bozorida eksport salohiyatini oshirish yo‘lida bir qator tizimli va tashkiliy muammolar mavjud: infratuzilma yetishmovchiligi, logistika tizimining sustligi, xalqaro standartlarga mos mahsulot ishlab chiqarishdagi kamchiliklar, tashqi bozorlar haqida yetarli axborotning yo‘qligi va boshqalar. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun bu muammolar yanada dolzarb bo‘lib, ularning global qiymat zanjirlariga to‘laonli qo‘shilishiga to‘sqinlik qilmoqda. Ushbu mavzuning dolzarbligi aynan shunda namoyon bo‘ladiki, eksport salohiyatini rivojlantirish – iqtisodiy o‘shishning eng muhim omillaridan biridir.

1. Eksport salohiyatiga ta’sir qiluvchi omillar

Eksport salohiyatini aniqlovchi asosiy omillar quyidagilardan iborat:

- Ishlab chiqarish quvvatlari va texnologik rivojlanish – ilg‘or texnologiyalar va samarali ishlab chiqarish eksport raqobatbardoshligini belgilaydi¹
- Transport va logistika infratuzilmasi – tovarlarni tashqi bozorga tez va sifatli

¹ Krugman, P., & Obstfeld, M. (2020). International Economics: Theory and Policy. Pearson Education

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

yetkazish imkoniyatlari muhimdir;
- Huquqiy va normativ baza – bojxona tartibotlari, eksport litsenziyalari, standartlashtirish tizimlari sezilarli ta'sir ko'rsatadi;
- Marketing va brendlash – mahsulotni jahon bozorida tanitish uchun reklama, ko'rgazmalar va savdo vakolatxonalari kerak bo'ladi².

2. Jahon bozoridagi eksport muammolari

a) Raqobatbardoshlikning pastligi

Ko'plab mamlakatlarda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar xalqaro standartlarga javob bermasligi yoki narx bo'yicha raqobatbardosh emasligi eksport hajmini cheklab qo'yadi³.

b) Logistika va infratuzilma muammolari

Yo'l, temiryo'l, port va omborxona tizimlarining rivojlanmaganligi, transport xarajatlarining yuqoriligi jahon bozorida ishtirok etishni qiyinlashtiradi.

c) Sertifikatlash va standartlar muammosi

Xalqaro bozorda mahsulot eksport qilish uchun tegishli sertifikatlar talab qilinadi. Ko'plab rivojlanayotgan davlatlar bu borada texnik va moliyaviy resurslarga ega emas⁴.

d) Kichik biznes uchun to'siqlar

Kichik va o'rta korxonalar eksport faoliyatida moliyalashtirish, marketing va tashqi bozorlar haqida axborot yetishmovchiligi tufayli qatnasha olmaydi.

3. O'zbekiston eksport salohiyatidagi muammolar

O'zbekistonda eksport hajmining sezilarli qismi xomashyo – paxta, gaz, metallar va qishloq xo'jaligi mahsulotlariga to'g'ri kelmoqda. Tayyor mahsulotlar eksportining ulushi kam. Sertifikatlash, logistika, va xalqaro brendlash tizimining rivojlanmaganligi asosiy to'siqlardandir⁵. Bundan tashqari, ayrim bozorlarga kirish uchun geosiyosiy va texnik to'siqlar mavjud. Misol uchun, Yevropa Ittifoqi va

² UNCTAD. (2022). Trade and Development Report. <https://unctad.org>

³ WTO. (2023). Annual Trade Statistics. <https://www.wto.org>

⁴ Jahon banki. (2023). World Development Report. <https://www.worldbank.org>

⁵ O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. Rasmiy hisobotlar (2023).

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

AQSh bozorlariga kirish uchun mahsulotlar yuqori ekologik va sanitariya talablariga javob berishi lozim.

4. Yechim va takliflar

- Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni subsidiyalash – mahsulot narxini pasaytirib, raqobatbardoshlikni oshiradi;
- Eksportni moliyaviy qo'llab-quvvatlash – eksport oldi kreditlari, sug'urta va kafolatlar;
- Marketing va brendlashni kuchaytirish – xalqaro ko'rgazmalarda qatnashish, savdo vakolatxonalar ochish;- Logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish – transport tarmoqlariga investitsiyalar kiritish.

Xulosa va takliflar

Eksport salohiyatini oshirish nafaqat iqtisodiy, balki siyosiy va strategik masala hisoblanadi. Mamlakat ichidagi ishlab chiqarish, logistika va marketing tizimlarining kuchliligi eksport imkoniyatlarini kengaytiradi. O'zbekiston va boshqa rivojlanayotgan davlatlar uchun eksportni diversifikatsiya qilish, tayyor mahsulotlar ulushini oshirish muhim vazifa sifatida qolmoqda. Eksport salohiyatini yuksaltirish uchun mamlakatlar oldida turgan asosiy vazifalar – ishlab chiqarishni diversifikatsiyalash, mahsulot sifati va xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlash, logistika va infratuzilmani takomillashtirish, hamda xorijiy bozorlar bilan uzviy axborot almashinuvini yo'lga qo'yishdan iborat. Shu bilan birga, davlat tomonidan eksportni rag'batlantirish siyosatini kuchaytirish, innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish va kichik hamda o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash orqali eksport imkoniyatlarini kengaytirish mumkin. Eksport salohiyatini yuksaltirish bo'yicha olib borilayotgan sa'y-harakatlarning samaradorligi mamlakatning jahon iqtisodiy tizimidagi o'rnini mustahkamlabgina qolmay, balki milliy iqtisodiyotning barqaror va izchil o'sishini ta'minlaydi. Shu sababli, mavjud muammolarni chuqur tahlil qilib, ularni bartaraf etish bo'yicha aniq strategiyalar ishlab chiqish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

E CONF SERIES

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1] Krugman, P., & Obstfeld, M. (2020). International Economics: Theory and Policy. Pearson Education.
- [2] UNCTAD. (2022). Trade and Development Report. <https://unctad.org>
- [3] WTO. (2023). Annual Trade Statistics. <https://www.wto.org>
- [4] Jahon banki. (2023). World Development Report. <https://www.worldbank.org>
- [5] O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. Rasmiy hisobotlar (2023).